

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Mötesanteckningar

Dnr. 17049-2023

1 (5)

2023-06-09

Sammanträde i Insynsrådet, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, den 9 juni 2023

Deltagande ledamöter:

Sten Tolgfors (ordf.)
Ann-Sofie Alm
Paula Holmqvist (digitalt)
Sofia Karlsson
Tomas Kåberger (digitalt)
Helena Lundberg Nilsson

Övriga deltagande:

Kent Andersson, internrevisor
Martin Dahl, fackförbundet ST
Pia Severinsson, Saco
Oskar Johansson, utredare
Henrik Frykman sekreterare

Frånvarande

Åke Bonnier
Peter Hederstedt
Klas Johansson

Föredragande

Håkan Alexandersson, handläggare, enheten för samhällsskydd och beredskap (punkt 4)
Katarina Parkkonen, chef och Anna-Karin Davidsson, handläggare vid enheten för förorenade områden (punkt 5)
Nina Kiani Jansson, funktionschef plan- och byggfunktionen (punkt 6, punkt 7)
Kristina Sundholm, chef Civilområdeskansli väst. (punkt 8)

1. Fastställande av dagordning

Dagordningen fastställdes.

2. Föregående mötesanteckningar

Föregående mötesanteckningar lades till handlingarna.

Sofia Karlsson önskade svar på tidigare ställd fråga, formulerad i föregående mötesanteckningar, om huruvida Länsstyrelsen avser tillskriva regeringen med fråga om eventuellt förlängd paus i prövningar av moderna miljövillkor för vattenkraft.

Sofia önskar att Länsstyrelsen skriver till regeringen och ber om utökad tid på pausen så att vi har resultatet av de pilotprojekt som nu pågår och därför kan fatta mer välgrundade beslut.

Landshövdingen lovade skriftligt svar till samtliga ledamöter.

3 Aktuellt från Länsstyrelsen

Sten Tolgfors lyfte att Länsstyrelsen befinner sig i en intensiv period, bl.a. därför att vi är operativa inom t.ex. grön omställning och stora samhällsfrågor. Utmaning kring budgetfrågor nästa år, aviserad 30 procentig nedskärning medel för miljöprövning som är en möjliggörare för grön omställning. Samtliga länsstyrelser har skrivit gemensamt brev till regeringen inför budgetprocess.

Berättade om genomfört talmansbesök, besök av Coreper och Kronprinsessan Victoria och Prins Daniel, firande 4 juni med Kungens 50 år på tronen, Göteborg 400 år och 500 år sedan Gustav Vasa valdes till kung. Nationaldagen 6 juni, ceremoni på residenset, utdelning till föreningar av fanor och välkomnande av nya svenskar.

4. Tema Göta Älv: Vänerrådet och krisberedskap kring Göta älv

Håkan Alexandersson, handläggare, enheten för samhällsskydd och beredskap berättade om Vänerrådet och om allmänt om krisberedskap kring Göta Älv. Håkan inledde med att gå igenom historiken bakom Vänerrådet och naturförhållanden vid Vänern och Göta älv. Håkan beskrev de risker som finns i det komplexa system som Vänern och Göta Älv utgör. Stora risker med stora konsekvenser. Håkan tog bl.a. upp:

- Kraftstationer / dammar – dammbrott
- Slussar – risk för haveri.
- Sjötransportfarled – risk för grundstötning.
- Infrastruktur, väg och järnväg.
- Industrianläggningar, miljöfarlig verksamhet, förorenad mark.
- VA-anläggningar, vattentäkt för Storgöteborg

Därefter gick Håkan igenom aktuella frågor i Göta Älv just nu, bl.a:

- Nationellt riskområde: Statens geotekniska institut (SGI) och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har identifierat särskilda riskområden för ras, skred, erosion och översvämning som är klimatrelaterade (2021). Göta älvdalen är ett sådant.
- Vattenkraften i Göta Älv
- Dammsäkerhetshöjande åtgärder på dammar vid Vargön och Lilla Edet
- Nya slussar i Trollhätte kanal
- Muddring i Göteborgs hamn
- Klimatförändringar – nya nivåer i Vänern
- Översvämningsskydd i form av barriärer i Göteborg

Håkan gick också igenom tappningsstrategi för Vänern och bakgrunden till Vänerrådets bildande 2018. Det finns nu en överenskommelse om ny tappningsstrategi 2023. Håkan beskrev den och gick avslutningsvis igenom en längre tidsaxel för den fortsatta processen runt Göta älv.

Ann-Sofie Alm tyckte att Vänern borde vara riksintresse och att Värmland borde involveras i det arbetet. Hur ser bevakning av dammar ut undrade Ann-Sofie? Håkan svarade att bevakningspersonal och kameror bevakar dammar dygnet runt.

Sofia Karlsson menade att den nya tappningsstrategin kommer innebära försämrade möjligheter för livsmedelsproduktion genom återkommande översvämningar. Mycket bördig åkermark runt Vänern. Många lantbrukare har pumpar – hur mycket vatten tål dessa? Vi vet att marken runt regelbundet kommer översvämmas vilket sannolikt leder till att lantbrukare överger markerna. Man måste vara medveten om konsekvenser och synd att man från statligt håll inte gjort ordentliga konsekvensanalyser menade Sofia. Ett torrt år som det här behövs all livsmedelsproduktion. Håkan menade att det just nu genomförs en Vänerkartering och utifrån den kan vi gemensamt dra slutsatser om påverkan på kringliggande jordbruk.

Helena ställde en fråga om arbetssätt. Vänerrådet har blivit en nystart för samverkan. Undrade över Håkans bedömning kring rådets förmåga att hantera frågor framöver. Håkan menade att rådets mandat fram till nu varit begränsat till tappningsstrategi, men att man nu kanske kan lyfta in fler frågor i den här effektiva samverkan.

Rådet landade i att Vänerfrågor borde diskuteras tillsammans med Insynsrådet vid Länsstyrelsen Värmland, gärna vid ett möte vid Vänern. Sten berättade att han har kontakt med landshövding i Värmland och planerar ett större möte kring gemensamma gränsfrågor både mellan länen och gentemot Norge. Insynsråden skulle kunna bjudas in till ett sådant möte för att diskutera Vänerfrågor, bland annat kring sjöfart och miljö, men det är också tänkbart att arrangera ett separat möte. Det kan vara bra om några representanter för Vänerrådet bjuds in.

Ett annat uppslag till möte som diskuterades gällde frågor om livsmedel, jordbruk och klimatpåverkan och anpassningar.

Tomas Kåberger ställde en fråga om konsekvenser för Göteborg av ett dammhaveri. Håkan lovade att skicka information kring detta.

5. Tema Göta Älv: Älvängens västra industriområde

Katarina Parkkonen, chef och Anna-Karin Davidsson, handläggare vid enheten för förorenade områden inledde med att gå igenom rörorenade områden i Västra Götaland. Det finns 1800 objekt i riskklass 1 och 2. Det nationella målet är att dessa ska vara åtgärdade år 2050. De åtgärdas genom tillsyn av pågående och nedlagda verksamheter där det finns ansvarig eller åtgärdas med hjälp av bidrag eller statsstöd där ansvarig saknas.

Föredragande visade mer ingående förorenade områden längs Göta älv. Älvängens västra industriområde är ett högprioriterat förorenat område i Göta Älvdalen. Det befinner sig i riskklass 1, plats 2 på länets prioritista och är kraftigt förorenat. Det hotar betydande samhällsintressen – ett skred kan få betydande konsekvenser för vattenförsörjningen för fler än 700 000 människor.

I Älvängens västra industriområde har bedrivits industriverksamhet från början av 1900-talet. Repslageri, tillverkning av korkprodukter, tjärkokerier. Älvängen är samtidigt utpekad bland de 7 värsta skredriskområdena i Göta Älvutredningen (SGI 2012).’

Föredragande beskrev den snåriga vägen över mer än tio år för att komma fram till finansiering av åtgärder och reda i ansvarsfrågan.

Nu är vi här:

- 2023 färdigställs underlag inför ansökan om statsstöd (om Naturvårdsverket ger bidrag)
- Knäckfrågor:
 - Fastighetsägarna ska bekosta skälig värdeökning och vara medsökande. Vad händer om man inte kommer överens med fastighetsägarna- området utan åtgärd? Delsanera/sponta in?
 - Ansvarsfrågan är ännu inte avgjord, måste vara klarlagd vid ansökan om statsstöd. Eventuella överklaganden försenar processen.
- Finansieringsmöjligheter? Åtgärdskostnaden är minst 100 Mkr statligt stöd.

Ann-Sofie Alm frågade om förorenade områden som inte är kända.

Föredragande berättade att stor inventering har gjorts med början 90-talet och det är nog ganska uttömmande. Vi vet vilka de mest förorenade områdena är.

6. Tema Göta Älv: Delegationen för Göta Älv - skredsäkringsfokus

Nina Kiani Jansson, funktionschef plan- och byggfunktionen, berättade om delegationen för Göta älv. Delegationen är:

- Rådgivande för klimatanpassnings-åtgärder för ras- och skredsäkring i Göta älvdalen
- Ordförande är generaldirektören för Statens geotekniska institut, SGI.
- Ledamöter från
 - De sex berörda kommunerna
 - Lst Västra Götaland och Värmland
 - MSB, Sjöfartsverket och Trafikverket
 - Vattenfall Vattenkraft AB

Delegationens uppgift är att:

1. Upprätta och löpande uppdatera en plan för genomförande av stabilitetsförbättrande åtgärder längs Göta älvdalen,
2. samordna insatser för ras- och skredsäkring i Göta älvdalen och stödja planeringen av stabilitetsförbättrande åtgärder,
3. sprida information och kunskap om klimatanpassningsarbetet med ras- och skredrisker i Göta älvdalen till berörda aktörer, och
4. lämna yttrande till myndigheten över ansökningar om bidrag (ordföranden och minst två tredjedelar av ledamöterna).

Under förra året beviljade SGI nya och utökade bidrag till en summa om drygt 7 miljoner kronor att jämföra med 36,8 miljoner kronor 2021 och 16,8 miljoner kronor 2020. SGI betalade ut bidrag inom 16 olika bidragsprojekt och till en summa om knappt 15 miljoner kronor. Detta kan jämföras med 33 miljoner kronor 2021 och 92 miljoner kronor 2020.

2022 års låga bidragsvolym beror i stor utsträckning på att vissa kommuner har avvaktat med att ansöka om bidrag för projektering och åtgärder, då de har varit osäkra på om de ur ett juridiskt perspektiv har befogenheter att använda bidraget för att ge ekonomiskt och annat stöd till åtgärder på privatägda fastigheter.

Nina fick frågor om situationen i Lilla Edet. Tester har visat att det inte är fullt så skredkänsligt som man har trott tidigare.

Nina fick också en fråga om hur det ser ut i övriga länet? SGI arbetar med vägledning till kommuner och att ta fram utredningar med kommuner. Den bebyggda miljön är ofta ett problem. Länsstyrelsen har uppdrag från regeringen att se hur man kan flytta hus i skredkänsliga områden.

7. Omtag i järnväg Göteborg-Borås

Nina Kiani Jansson, funktionschef plan- och byggfunktionen, berättade om det pågående omtaget i järnvägen Göteborg-Borås.

Trafikverket har fått i uppdrag att utreda åtgärder i järnvägssystemet i stråket Göteborg-Borås, med inriktningen att järnvägen ska byggas ut i stråket på ett kostnadseffektivt sätt, för att förbättra arbetspendling samt

förbättra anslutningen till Landvetters flygplats, utan att trafikstarten försenas.

Trafikverket ska senast den 30 juni 2023 redovisa uppdraget till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet. Nina redogjorde för de fyra alternativ som just nu diskuteras.

Sten menade att det viktiga nu är att järnväg blir av, regional enighet är avgörande. De investeringar som pågår i länet förutsätter arbetsmarknadsförstoring. Sten lyfte också behovet av länskansla, att vi tänker gemensamt hur vi tar ansvar för länets utveckling.

Sofia Karlsson beklagade att stopp på landsbygden försvunnit i de kvarvarande alternativen. Blir svårare att bo på landsbygden och vi behöver tänka hela Västra Götaland menade Sofia.

Var ligger frågan nu undrade Ann-Sofie Alm? Helena Lundberg Nilsson berättade om stråksamverkansgrupperingen mellan bl.a. VGR och berörda kommuner som aktiverats på nytt i det nya uppdraget. Trafikverket lämnar rapport 30 juni, därefter fattas beslut av regeringen. Samverkansgruppen jobbar nu för att få enighet.

8. Civilt försvar och rapportering från Civilområdeskansli väst

Kristina Sundholm, chef Civilområdeskansli väst gav en rapport från västra civilområdet.

Nuvarande status i arbetet är bl.a.

- Bemanning av kansliet pågår, färdig just nu. Tre internt rekryterade. Tre ytterligare externt rekryterade personer kommer i mitten augusti. Kommer också en person på 20 procent kring räddningstjänst.
- Beredskapsplanering på högre regional nivå – vi tar fram inom samtliga civilområden. Jobbar synkroniserat med nationell planering både på kort sikt och i 10-årsperspektiv.
- Världlandsstöd: MSB har tagit fram ett utkast till nationell strategi för civilt världlandsstöd - Utvecklad förmåga att kunna ta emot internationellt stöd. Vi jobbar ihop med MSB i detta. Vi har bett FöM om hjälp i utbildning.
- Generisk plan framtagen för övertagande av kommunal räddningstjänst och räddningstjänst under höjd beredskap – har tidigare legat på varje länsstyrelse men nu på civo:n. Förslag till inriktning för ett gemensamt och enhetligt underlag. Kommer också tas fram plan för varje Civo, vår ska vara klar i oktober.

Kristina gick också igenom aktuella frågor på den nationella nivån, utredningar och regeringsuppdrag, t.ex:

- MSB: planeringsinriktning civilt försvar
- Regeringsuppdrag till MSB: prioritering av åtgärder civilt försvar 2025-2030, redovisas 30 oktober 2023. MSB har haft uppdraget tidigare, redovisat till regeringen tre gånger tidigare.

- Regeringsuppdrag till MSB och FM: att under 2023 pröva förmågan avseende rapportering under höjd beredskap. Handlar om att testa förmågan i den nya strukturen. Kristina visade schema över författningsstyrd rapportering – det som ska testas.

Övriga aktuella frågor på nationell nivå är bland annat:

- **Utredning om ett stärkt skydd av civilbefolkningen under höjd beredskap:** förslag om ett anpassat fysiskt skydd, utrymning och inkvartering, statlig beredskapsorganisation för rättningstjänsten och behov av civilplikten.
- **Försvarsberedningen:** lägger grunden för Sveriges nya försvars- och säkerhetspolitik. Rapport 19 juni 2023 och slutrapport april 2024.
- **Utredning om försörjningsberedskap:** organisation och finansiering av samhällets försörjningsberedskap. Slutrapport augusti 2023.

Ann-Sofie Alm ställde en fråga om desinformation. Relevant fråga men ej prioriterad fråga i just civilområdesuppdraget menade Kristina. Det konstaterades att rådet fortsatt vill ha rapportering från Civo-kansliet som en stående punkt.

9. Övriga frågor

Sofia Karlsson informerade om pågående torka med konsekvenser för livsmedel och skog. Vi har ett allvarligt läge nu för lantbruken. Lantbrukare har investerat högre kostnader nu jämfört med torkan 2018 pga högre prislägen, torkan slår därför extra hårt. Som det ser ut nu dåliga kommande skördar. Fortsätter det så här kommer vi inte få lägre livsmedelspriser och många lantbrukare kommer att få det tufft. LRF har dragit igång beredskapsarbete med länsstyrelserna. Länsstyrelsen behöver snabba upp handläggningstider för att ta ut vatten.

10 Kommande möten

Nästa möte äger rum måndag 9 oktober kl. 9-12.

11 Avslutning

Sten Tolgfors tackade rådet för mötet.

Ordförande:

Sten Tolgfors

Vid anteckningarna:

Henrik Frykman